

Også det gælder jo nu, når et dødeligt menneske bringer
dejlige ofre til gavn for sin sag efter sædvane, vil han
påkalde Hekates navn; og rundelig hæder han høster
uden besvær, hvis gudinden er huld og vil høre hans bønner;
420 fremgang hun skænker sin ven, thi magten er visselig hendes.
Samtlige børn, som blev født af Gaia og Uranos, afstod
alle en part af den hæder, de fik, og gav den til hende.
Lige så lidt har Kroniden i kraft af sin overmagt røvet,
hvad i titanernes tid, blandt de forrige guder, hun ejed,
425 nej, hun har stadig i hævd, hvad hun fik ved den første fordeling;
ikke fordi hun er eneste barn har hun ringere ære,
– hæder på jord og i himmel såvel som ud over havet –
nej, den er større endog, såvist som Zeus hende ærer.
429 Den, som hun vil, står med styrke hun bi og gavner ham storligt;
434 sæde i retten hun har, hvor ærværdige konger skal dømme,
430 og i forsamlingen glimrer blandt folk den mand, hun vil hædre;
også når mænd drager ud for at mødes i morderisk krigsfærd,
da er gudinden til stede hos dem, hun vil sejren forlene,
433 velvilligt står hun dem bi og giver dem hæder i følge.
435 God er hun også som ven, når i kappestrid mænd prøver kræfter,
der er gudinden hos dem med hjælp og bistand til stede;
når da med styrke og kraft en mand har sejret, da får han
kampprisen sikkert og glad og skaffer forældrene hæder;
huldt står hun ryttere bi og begunstiger, hvem hende lyster.
440 Alle, som har deres dont på det blågrønne, farlige havdyb,
skænker den ædle gudinde med lethed et rigeligt bytte,
dersom de beder til Hekate selv og den larmende havgud,
let dog hun unddrager én den vinkende fangst, hvis hun vil det.
Sammen med Hermes hun huldt i stald lader kvæget formeres,
445 oksernes flokke såvel som de vidtstrakte hjorder af geder
sammen med skarer af uldklædte får kan hun efter sin vilje
lade forøge i tal eller gøre de talrige færre.
Således, skønt hun som eneste barn er født af sin moder,
æres hun højt i de eviges kreds og er dækket af hæder;
450 hende har Zeus gjort til skytsgud for alle de unge, som derpå
siden slog øjnene op mod det strålende morgengryns lysvæld,
ungdomsfostre hun er da fra først af; det er hendes virke.

Rheia blev favnet af Kronos og fødte ham strålende afkom,
Hestia, siden Demeter og Hera med gyldne sandaler,
455 derpå den kraftige Hades, som ejer et nådesløst hjerte
– dybt under jorden han bor – og den larmende Ennosigaios,
dernæst den rådvide Zeus, både guders og menneskers fader,
under hvis torden den vidtstrakte jord må ryste i skælven.

De af den vældige Kronos blev opslugt, så såre hver enkelt
460 kom fra det hellige moderskød frem til den fødendes knæer,
det var hans hensigt, at ingen af Uranos' strålende afkom
anden end han i de eviges kreds fik kongelig ære.
Thi det var sagt ham af Gaia og Uranos, stjernebestrøet,
at det for ham var bestemt, at en søn skulle blive hans herre,
465 var han end aldrig så stærk – efter Zeus', den vældiges vilje.
Derfor var Kronos beredt på sin post; og årvågen altid
slugte han selv sine børn; – og Rheia led kummerfuld smerte.
Men da hun ventede Zeus, både guders og menneskers fader,
og hendes nedkomst var nær, så bønfuldt hun begge forældre,
470 Gaia, der var hendes moder, og Uranos, stjernebestrøet,
om at betænke en udvej, hvorledes hun skjult kunne føde
sønnen, den kære, og så skaffe hævn til sin faders erinyer
og for de børn, som var slugt af Kronos med krogede tanker.
Villigt de hørte og føjede straks deres elskede datter,
475 derpå forkyndte de alt, hvad på skæbnens bud skulle hænde
både med herskeren Kronos og sønnen, standhaftig og modig.
Hende de sendte til Lyktos, til Kretas frugtbare jorder,
just på den tid, da hun snart sin yngste søn skulle føde,
Zeus den mægtige, ham tog den vældige Gaia i værge
480 hist på det vidtstrakte Kreta som fostermoder og amme.
bærende barnet hun kom gennem dunkelt jagende natmulm
først til Lyktos, og siden hun tog og skjulte den lille
dybt i den hellige jord i en grotte af hvælvede klipper
på det Aigaiske bjerg, som er tæt beskygget af skove.
485 Derpå hun svøbte en drabelig sten, som hun rakte til Kronos,
Uranos' mægtige søn, den forrige drot over guder;
han tog da stenen i hånd og lod den forsvinde i bugen,
nedrige stakkel, der savnede vid til at fatte, at endnu
uovervunden og tryk i stenens sted var tilbage
490 sønnen, som snart skulle kue ham selv med kraftfulde hænder,
drive ham bort fra hans ære og selv blive gudernes hersker.

Rivende hurtigt i vækst opblomstrede derefter herrens styrke og strålende lemmer; da årenes kredsløb var sluttet, dåret af Gaias bedrag, hendes mangefold kløgtige indfald,
495 måtte den mægtige Kronos, den snedige, børnene atter sætte i frihed af sønnen med kløgt og styrke betvunget. Først han da spyede op den sten, som han sidst havde svælget, Zeus lod den opstille her på jorden med vidtstrakte veje under Parnassos' kløftede bjerg i det hellige Pytho
500 siden at stå som et underfuldt tegn for menneskeslægten. Derefter faderens brødre han løste af plagsomme lænker, Uranos' børn, som faderen før i sin dårskab lod binde, glade de lønnet ham nu for den venlige gerning imod dem, tordenen skænkede de ham og den rygende tordenkile
505 dertil lynet, som fordum var skjult i den vældige Gaia, dem han forlader sig på som hersker blandt samtlige guder.

Japetos tog sig til hustru Okeanos' datter Klymene, piguen med dejlige ankler, og sammen delte de lejet; siden hun fødte en søn, den uforfærdede Atlas,
510 derpå Menoitios, stolt af sit ry, gav hun liv og Prometheus, snild og forslagen af sind, og den vidløse nar Epimetheus, som fra begyndelsen af til stræbsomme mænd bragte ufærd: thi det var ham, der først tog imod og gjorde til hustru jomfruen, Zeus havde skabt. Men Menoitios, spotteren, stødte
515 Zeus, der skuer så vide, til Erebos ned med sin røde lynild til straf for hans trodsige mod og syndige dårskab. Atlas må nødtvungen stå og bære den vidtstrakte himmel ude ved jordens rand, hvor klart hesperiderne synger, dér han den utrættet stemmer tilvejrs med hoved og hænder,
520 således er jo den lod, som den rådvise Zeus har ham givet. Men med ubrydeligt, pinefuldt bånd den snilde Prometheus bandt han og lænked ham så til den midterste del af en søjle; mod ham han hidsede en langvinget ørn; hans evige lever åd den, men leveren voksede igen om natten med samme
525 mål, som den spændstigt flyvende fugl på en dag kunne æde. Dog, den behjertede søn af Alkmene med dejlige ankler, Herakles, nedlagde fuglen, fra grusomme pinsler han frelste Japetos' søn og friede ham ud af hans kvalfulde skæbne; Zeus gav sit minde dertil, den høje, olympiske hersker:

530 Herakles, helten fra Theben, forundte han gerne at øge trindt på den nærrende jord det ry, han tilforn havde vundet; glad lod han derfor sin strålende søn erhverve den hæder, derfor, skønt skadelig i sind, gav han afkald på vreden, han fordum bar mod Prometheus, som stredes i kløgt med den stolte Kronion.
535 Thi da det hændte tilforn, at guder og mennesker skiltes hist i Mekone, med iver han tog en drabelig okse, delte og satte den frem for at prøve, om Zeus kunne narres; thi i den ene portion han de fedtrige indvolde skjulte sammen med kødet i oksens bug og trak huden derover,
540 men i den anden med kløgtigt bedrag han lagde de hvide knogler til rette og skjulte dem helt af et skinnende fedtlag; da tog til orde mod ham både guders og menneskers fader:
„Japetos' søn, glørværdig er du blandt alle, som hersker, kære, hvor ubilligt dog du her har goderne uddelt“.
545 Spottende ordene lød fra Zeus med den evige visdom, men med et hjerteligt smil ham svarede derpå Prometheus, kroget af sind, og sin kløgtige list forglemte han ikke:
„Zeus, både herligst og størst af de evigt levende guder, vælg blot af det, som du ser, hvad dit hjerte i brystet dig byder“.
550 Det var hans listige ord, men Zeus i sin evige visdom så og forstod hans bedrag og forudså straks i sit hjerte trængsel for menneskers slægt, som vist ville rammes af ufærd. Dermed han løftede op med hænderne fedtet, det hvide: harmen slog op om hans sind, og vrede tog bolig i hjertet,
555 da han de blottede knogler blev vár og det listige anslag. Siden den tid er det skik, at menneskeskarer på jorden brænder på duftende altre til guderne knogler alene.
Harmfuld talte nu Zeus, som samler skyerne om sig:
„Japetos' søn med det kløgtige vid, som overgår alles,
560 kære, jeg ser, at endnu har du ikke forglemt dine rænker“.
Harmfulde ordene lød fra Zeus med den evige visdom; siden den stund han rugede tungt over svigen bestandigt, aldrig til gavn for menneskers slægt, som jorden befolker, sendte han mere en gnist til askene ned af sin flamme.
565 Men han blev narret endda af Japetos-sønnen, den brave, thi den fortærende ilds vidt synlige lue han røved, skjult i en udhulet narthex, og tordneren Zeus måtte mærke krænkelsens brod i sit bryst, for han harmedes dybt i sit hjerte,

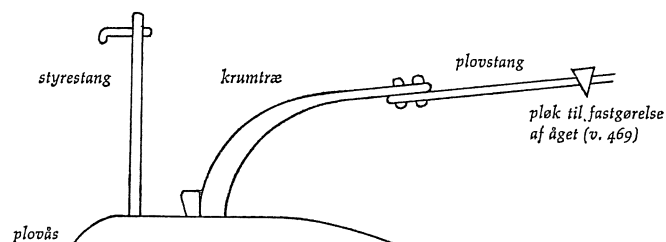
da han blandt mennesker så sin ilds vidt synlige lue.
 570 Derfor til modvægt for ilden han straks dem beredte en plage;
 altså danned af jord den berømte Hefaistos et væsen
 lig en blufærdig mø efter Zeus', Kronidens, beslutning.
 På hendes strålende dragt Athene med funklende øjne
 fæstede bælte og smykke; med hænderne satte hun kyndigt
 575 på hendes hoved det brogede slør, et under for øjet.
 Pallas Athene dernæst af nyligt spirede blomster
 bandt en fortryllende krans og satte den på hendes hoved,
 og hendes isse til slut med et gulddiadem hun besmykked,
 et, som den halte, navnkundige gud behændigt og dygtigt
 580 selv havde virket med kunst for at tækkes sin fader Kronion;
 mange kunstfærdige ting var der udført, et under for øjet,
 thi af de talrige vilddyr, som havet og fastlandet fostrer,
 havde han afbildet mange, forunderligt levende var de,
 ganske som mælende dyr – helt yndefuldt strålede værket:
 585 Og da han nu havde skabt til fordelens modvægt en fager
 ulykkesfugl, lod han pigen stå frem blandt mænd og blandt guder
 herligt af alfaders datter, den stråleøjede, prydet;
 undren betog både jordiske mænd og evige guder:
 menneskers visse fordærv de så jo i svigen, den dybe.
 590 (Thi fra hende nedstammer alt, som til kvindekøn regnes;)
 Thi hun blev ophav til kvindernes slægt, som undergang bringer;
 siden blandt jordiske mænd til grænseløs jammer de dvæler,
 ej vil de dele den sviende nød, men velstanden stedse;
 ret som i hvælvede kuber de flittige bier må skaffe
 595 dronerne føde, mens de sætter huen til lastefuld gerning;
 bierne slider den udslagne dag til solnedgangstide
 flittigt med dagens dont at opdyng vokskager hvide.
 Dronerne dvæler derinde i ly af de skyggende kuber,
 mætter imens deres bug med hvad andre møjsommeligt høsted;
 600 sådan har tordneren Zeus i mændenes verden sat kvinder
 som en forbandelse ind, for plagsomt er alt deres væsen,
 ja, han har visselig skabt en trængsel til gengæld for fordel.
 Den, der fra ægteskab afstår og byrdefuld omgang med kvinder,
 flyende brylluppets bånd, må savne i fremrykket alder
 605 passende pleje, på gods det skorter ham derimod ikke
 her i livet, men når han går bort skal fjernere frænder
 dele hans eje; men han, hvis skæbne en ægtemands bliver:

får han en trohjertet viv, som i alting er efter hans hjerte,
 opvejes ondet vel nok af det gode, betragtet i livets
 610 fulde forløb; men kommer han i med en ondsindet type,
 da vil hans hjerte, hans sjæl og hans sind uophørligt besværes
 livet igennem, der er ikke bod at få for hans vande.
 Altså, hvad Zeus har bestemt, kan man ikke forrykke og omgå,
 selv ikke Japetos' søn, den kløgtigt-forslagne Prometheus,
 615 undgik hans knugende vrede, på trods af hans vældige visdom
 holder nødvendigheds mægtige bånd ham ligefuldt fangen.

Uranos fyldtes af had til Briareos, Kottos og Gyges,
 selv om han var deres fader, og bandt dem i kraftige lænker
 frygtende for deres mandige kraft og mægtige ydre,
 620 derpå han viste dem bort til et skjulested dybt under jorden;
 der måtte længe de bo under jorden med vidtstrakte veje
 ude ved verdens rand, hvor jorden den vældige ender,
 bittert af sorger betrængt med nagende jammer i hjertet.
 Men Kroniden engang og de øvrige, evige guder,
 625 som af den hårfagre Rheia var født i elskov med Kronos,
 førte dem atter til dagslyset op efter Gaias formaning;
 alt havde hun dem forkyndt om kommende hændelsers række,
 at de med dem skulle sejre og vinde sig strålende hæder.
 Længe med hjertefortærende kval i rasende kampgny
 630 havde titanernes slægt og de, som var afkom af Kronos,
 bittert bekæmpet hinanden, fra Othrysbjerget, det høje,
 udfór til kampen det ene parti, de stolte titaner,
 men fra Olympos drog ud de velsignelsesskænkende guder,
 de, som den hårfagre Rheia har født i forening med Kronos;
 635 alt i ti samfulde år havde kampen mellem dem raset
 uophørligt i kraft af en hjertefortærende vildskab;
 ingen afslutning, intet forlig var endnu i syne,
 parterne håbed med selvsamme ret på et lykkeligt udfald.
 Men da nu Zeus til de tre havde ydet en passende omsorg,
 640 nektar og dertil ambrosia, det, som er gudernes føde,
 følte de alle i bryst, hvor den mandige tapperhed tiltog
 (næret af liflig Ambrosia samt af den dejlige nektar),
 da tog til orde blandt dem både guders og menneskers fader:
 „Gaias og Uranos' strålende børn, giv agt på min tale,
 645 at jeg kan sige jer alt, hvad mit hjerte i brystet mig byder.

imod det er den kluntede forbindelse med det foregående vers.

- 417 Sirius, Hundestjernen, står højt på himlen i oktober.
426 Spand er en måleenhed, som angiver det stykke, man kan spænde over fra tommelfinger til lillefinger. Versets betydning er stærkt omdiskuteret, i grundteksten står nemlig ikke „hjul“, men „vogn“. Oversættelsen bygger på en antik kommentar, der forudsætter, at en vogn karakteriseres ved hjulets dimensioner; de tre spand udgør i følge denne forklaring $\frac{1}{4}$ af hjulets hele omkreds og de ti håndsbredder dets diameter. Forholdet mellem 12 spand og 10 håndsbredder ligger i rimelig nærhed af 3:1.
430 Athenes træl: håndværkere regnedes for at stå under Athenes beskyttelse.
430 ff. Plovens dele har været anbragt således:

En arkaisk statuette af en plovmand findes i Nationalmuseets Antiksamling, rum 6 (se omslagsillustration).

- 448 Tranetrækket passerede Grækenland i oktober.
465 Zeus får her med betegnelsen „underjordisk“ samme funktion som Demeter, nemlig at sikre jordens frugtbarhed.
493 Smedjen blev brugt som en slags landsbykro.
504 Lenaion er den joniske betegnelse for den hårdeste vintermåned.
524 Betydningen af verset er omstridt; i grundteksten står kun „knogleløs“, an-osteos. At dette væsen skulle være en blæksprutte, er en gammel fortolkning. En anden idé er at læse ordet a-nosteos, „den som ikke har nogen vej hjem“ = en snegl. Hesiod benytter flere af den slags kenninger, f. eks. v. 605, v. 742; et par stykker er gået tabt ved oversættelsen, f. eks. v. 571 „husbæreren“ = sneglen, v. 778 „den vidende“ = myren.
527 Sortladne mænd = ætioperne.
589 Teksten siger Bibliner-vin; om der virkelig hentydes til stedet,

hvor den stammer fra, eller det er en vinsort, er usikkert.

- 597 Begyndelsen af juli.
609 f. Midten af september.
615 f. Sml. v. 384 + kommentar.
619–21 Sml. v. 384 og 615 f.
629 Sml. v. 45.
736 Gudernes måltid: offerfest.
724–59 og 765–828 = Disse partier forkastes af nogle udgivere som uægte; hovedbegrundelsen er, at de råd og anvisninger, der gives, er irrationelle, præget som de er af taburegler og overtroiske forestillinger. Spørgsmålet er imidlertid ikke, om det er overtro, men om Hesiod kan have delt denne overtro, og det er der næppe nogen rimelig grund til at afvise. Hvis man ser på den endelige begrundelse for at følge de nævnte overtroiske råd, viser det sig at være hensynet til ens egen velforståede interesse, ønsket om at stå sig godt med guder og mennesker, som er det bestemmende, og dette synspunkt falder udmærket i tråd med digtet i øvrigt.
765–828 Dagene anføres efter tre tællesystemer, som blandes mellem hinanden: 1) hele måneden tælles fra den 1. til den 30. dag, f. eks. v. 766; 2) måneden deles i to halvdele, f. eks. v. 798 f.; 3) måneden deles i tre dekader, f. eks. v. 782 og 795.

SKJOLDDET

- 1 Se indledningen s. 16.
1 ff. Amfitryon måtte sammen med sin hustru Alkmene forlade Tiryns og søge tilflugt i Theben, fordi han havde dræbt sin svigerfader Elektryon, se v. 11 f. og v. 79–82; nogle antikke forfattere fremstiller det som et ulykkestilfælde, sikkert for at mildne fortællingen og forklare Alkmenes holdning over for sin ægtefælle.
19 Tafos er en ø ud for Nordvestgrækenlands kyst, som ifølge geografen Strabo på dette sted hed Telebois. Nogle antikke indledninger til digtet beretter, at indbyggerne herfra kom for at røve Elektryons kvæg og i kampens hede dræbte Alkmenes brødre; det var da Amfitryons pligt som den mand, der stod Alkmene nærmest, at hævne hendes slægt, uanset at han selv var belåstet af en lignende forbrydelse.
27 ff. Pointen i historien, at Zeus antog Amfitryons skikkelse, nævnes ikke af digteren, men måske hentyder han dertil med v. 28.